

Typy přirozených porostů (biomů) světa i v ČR

Co je biom? Setkali jste se s pojmy zonální nebo azonální biomy? O biomech obecně a o biomu opadavého širokolistého lesa v ČR se dočtete v našem článku.

Co je to biom

Biom je tvořen souborem strukturálně a fyziognomicky blízkých biocenóz pod vlivem více méně shodných makroklimatických podmínek v rozsáhlých oblastech Země. Pro označení biomu lze také použít pojem klimatický klimax (což je ustálené společenstvo, které se vyvinulo v určitém klimatu jako výsledek sukcese). Charakter biomu je dán autotrofní složkou – charakterem rostlinstva, zejména převažujícími životními formami rostlin. Samotný charakter rostlinstva pak ovlivňuje několik faktorů: zeměpisná šířka, nadmořská výška, umístění na kontinentu (vnitrozemí či přímořské klima), množství dostupné vody (voda bývá limitujícím faktorem pro výskyt dřevin) a biotické podmínky (vzájemné vztahy organismů). Lze rozlišit lesní a nelesní biomy.

Biomy jsou souborem podobných ekosystémů, které vytvářejí rozsáhlé ekologické systémy na Zemi. Biomy rozlišujeme na zonální nebo azonální.

Zonální biomy

Ohraničení zonálních biomů je dáno makroklimatem, půdou a vegetací. Vytvářejí se vegetační zóny nebo také pásma, které nám určují biomy zonální. Člení se buď horizontálně (biomy podobné zeměpisně šířky) nebo vertikálně (biomy podobné nadmořské výšce). Vertikální členění je určeno vegetačními stupni, které v našich podmínkách definoval Zlatník. Vegetační stupně jsou: 1. dubový, 2. bukodubový, 3. dubobukový, 4. bukový, 5. jedlobukový, 6. smrkjedlobukový, 7. smrkový, 8. klečový, 9. subalpínský a alpínský.

Typy přirozených lesních porostů světa se v názvosloví mohou částečně lišit. Horizontální členění je následující: [tropické deštné lesy](#); [savany](#) a savanové lesy; pouště a polopouště, stepi a lesostepi; [středozevní tvrdolisté lesy](#); [opadavé širokolisté lesy](#); [boreální jehličnaté lesy](#) (tajga); tundra a polární oblasti.

Azonální biomy

Druhým typem jsou azonální biomy. Které jsou podmíněny regionálními či místními zvláštnostmi. Specifika dané lokality mohou být reliéf, typ půd, obsah látek v půdě. Azonální biomy (edafické klimaxy) – společenstva, která se vyvíjejí v určitých specifických půdních a krajinných podmínkách. Jejich závislost na vegetačních pásech je velmi volná. Příkladem jsou mangrovové porosty, skalní biotopy, mokřady a lužní lesy, rašeliniště nebo zasolené půdy.

Příkladem azonálních biomů je rovněž orobiom, který tvoří společenstva vyvíjející se v závislosti na nadmořské výšce. Se

stoupající nadmořskou výškou se mění charakter společenstva. Společenstva vyšších nadmořských výšek připomínají svým složením zonální biomy severnějších (jižnějších) zeměpisných šířek. Společenstva typická pro jednotlivé úrovně nadmořské výšky se nazývají vegetační stupně.

Biom opadavého širokolistého lesa se nachází i v ČR

Biocenózy v našich zeměpisných šířkách patří do biomu opadavého širokolistého lesa, také nazýván biom opadavého listnatého lesa. Pojmenování biomu je odvozeno z charakteristického rysu edifikátorů, kterým je utváření a opad listů na počátku období vegetačního klidu, jímž jsou zimní měsíce. Všeobecně se vyskytují v mírně teplém klimatickém pásmu hlavně na severní polokouli Země. Rozšířeny jsou ve východní oblasti Severní Ameriky, na větším území Evropy kromě Skandinávie a Středomoří, ve východní Asii a v menší části na jižní polokouli v Chile.

Hlavními dřevinami jsou listnaté opadavé stromy – četné druhy dubu a buku, menší zastoupení je zde habru a lípy, ostatní dřeviny jsou zpravidla jen přimíšené. Výskyt jehličnanů zde zastupuje například borovice, tis, jedle a jedlovce. Stromy tohoto zonobiomu dosahují vesměs velkých výšek, a to 30 - 40 m. Roční srážky jsou mezi 500 a 1500 mm ročně, maximum je v letním období. V nejteplejším měsíci jsou průměrné denní teploty 14 °C až 19 °C; nejchladnější měsíc má průměrné denní teploty -5 °C až 2 °C. Celkově je průměrná roční teplota kolem 10 °C. Klima však závisí především na vzdálenosti od oceánu, méně již na zeměpisné šířce. Ve všech oblastech lze pozorovat přechod od oceánského k subkontinentálnímu klimatu. Mikroklimatické hodnoty jsou pak silně ovlivněny porostem a jeho charakterem i roční dynamikou olistění. Vytváří se typické porostní mikroklima, jež se svými světelnými, povětrnostními a vláhovými poměry výrazně liší od bezlesí. Pro růst a vývoj lesních dřevin opadavých širokolistých lesů je určující především roční periodicitu teploty a dále změny fotoperiody. Obnovovací nadzemní orgány dřevin musejí být adaptovány na několikátýdenní pokles teploty pod bod mrazu, při subkontinentálním podnebí pak i na několikaměsíční mrazy až -20 °C.

Opadavé širokolisté lesy se vyskytují v rovinách až podhůří do nadmořské výšky až 1000 m n.m. Z půdních typů jsou charakteristické kambizemě (hnědé lesní půdy) a illimerizované půdy. Půdy této zóny se vyznačují výraznou roční dynamikou teploty a vlhkosti. S tím souvisí i kolísání aktivity půdní fauny a mikroorganismů. Charakteristickou vlastností bylinné vegetace v zapojených listnatých lesích je předjarní a jarní aspekt, tvořený zejména geofyty.